

Thérèse Raquin – romanul naturalist

Autor: Damian Claudia-Daniela

Romanul lui Émile Zola, publicat în Franța, în anul 1867 are în centru patru personaje importante care sunt interconectate, de asemenea, ele reprezentând și cele patru temperamente distribuite astfel: doamna Raquin – colericul, Camille Raquin – flegmaticul, Thérèse Raquin - melancolicul, Laurent LeClaire – sangvinicul. Așadar, autorul conturează cu rigurozitate fiecare temperament al fiecărui personaj, după cum avea să precizeze – nevoit fiind – în prefața celei de-a doua ediții a romanului său, primit nu cu critici pertinente, ci cu stângăcie, rea-voință, fiind considerat chiar pornografic în acele vremuri.

Avem un roman naturalist în care se evocă firea personajelor, felul cum interacționează, felul cum reacționează în clipe de tensiune maximă și cât de departe practic poate ajunge mintea umană care coordonează, analizează, mai ales atunci când se frământă deseori, fără a exterioriza trăirile. Cu alte cuvinte, putem spune că acest roman tratează partea psihologică a individului, acea parte maladivă de care astăzi se ocupă specialiștii din ce în ce mai pregnant. Este o carte care pe de o parte, prin personajele sale expune modele clinice spre a fi analizate științific, iar pe de altă parte, cartea este literatură, aceasta fiind o ficțiune psihologică și dacă ar fi să ramificăm acest gen, este și thriller și crimă cu accente gotice pe alocuri.

Din această scurtă introducere, reies următoarele teme: naturalismul, conflictul dintre temperamente, instinctul, crima, brutalitatea, clasa de mijloc.

Doamna Raquin

Personajul care deschide acțiunea romanului este doamna Raquin, o negustoreasă văduvă, care a rămas cu un copil mic și bolnăvicios și pe care a încercat toată viața să îl salveze de la moarte. Însă grija ei ajunge a fi exagerată, îl transformă pe fiul ei Camille Raquin într-un așa-zis băiețel mai mare, într-un mediocru, într-un credul, dar care mereu va dori să aspire la mai mult în viață. De asemenea, aceasta exagerează în comportament și cu nepoata sa, Thérèse, pe care o îngrijește la un loc cu fiul său bolnav, după ce tatăl acesteia i-a încredințat-o, aflând că mama ei murise.

Doamna Raquin este un personaj vivace în fond, care luptă să-și întrețină familia, are grijă de prăvălia sa, se comportă exemplar cu clientele sale, dar și cu gazdele pe care le primește în fiecare joi seara în locuința sa, pentru a juca domino și a întreține discuții cât mai diverse. Voia bună, pacea care se răsfrângeau din casa acesteia, fac aceste gazde să revină cu drag în locuință. Însă această doamnă avea să facă cea mai mare greșală din viața ei și anume, să îl căsătorească pe fiul său cu Thérèse, având în vedere că au crescut împreună și că o știe foarte bine pe nepoata

ei. Acest fapt îi aduce un confort, o pace sufletească știind că îl dă pe mâini bune și că nu îi va pune viața fiului în pericol, având în vedere că crescuse la limita dintre viață și moarte.

În realitate, Camille nu mai are nevoie de grija ei, pentru că nu vrea să îi reamintească de neputințele lui, dar și pentru că se poate descurca și singur, iar în câmpul muncii se simte minunat, uită de toate acele griji materne. De asemenea, nici Thérèse nu are nevoie de ea, iar o dată cu prima căsnicie, tânăra femeie își dă seama că o urăște foarte mult, pentru toate greutățile pe care i le-a făcut și se ascunde de ea astfel încât să săvârșească adulterul cât timp Camille era plecat la lucru sau cu alte cuvinte, să își descarce toate frustrările, să se elibereze.

Dacă la începutul romanului remarcăm o femeie care deși are 60 de ani, se ține bine pe picioarele ei, peste doar trei ani, ea devine paralică și condamnată să audă și să nu poată face nimic aflând despre oroarea prin care a trecut fiul ei (fusese ucis de către Thérèse și Laurent - actuali soți - și care cât timp era sănătoasă nu aflase despre crima pe care au înfăptuit-o cei doi). Ea este personajul de care s-au ascuns cel mai mult cei doi ucigași, însă spre final, este personajul căruia li se destăinuie într-un mod nebun și sadic, doar că acum acesta nu poate interveni între ei, fiind inert la modul cel mai fizic.

În mintea acestui om inert trupește, dar încă viu, se dădeau cele mai aprigi lupte, având în vedere că după moartea lui Camille, dăduse binecuvântarea lui Thérèse de a se recăsători cu Laurent, crezând că face un bine. Dar zbatările de care avea parte nu aveau să se încheie decât atunci când cei doi aveau să zacă morți lângă picioarele ei.

Triunghiul amoros: Therese Raquin - Camille Raquin - Laurent LeClaire

Thérèse este nepoata doamnei Raquin, respectiv verișoara lui Camille. Aceasta ajunge în casa mătușii după ce tatăl său, căpitanul Degans, vine din Algeria și îi înmânează copila rămasă orfană de mamă. Astfel, ea crește alături de bolnăviciosul Camille, fapt ce îi schimbă comportamentul nu în bine, ci în rău, fiindcă sub presiunile mătușii trebuia să tacă, să facă lucrurile în așa măsură încât să nu îi perturbe liniștea și sănătatea fiului său.

Mai târziu, când se căsătorește aproape orbește cu verișorul său, își dă seama cât de nefericită este, nu o mulțumește faptul că stă să asiste în fiecare joi seară la convorbirile și jocurile gazdelor, răspunde mașinal adeseori, este mai mereu palidă, tăcută și cu ochii pierduți, acumulează furie și frustrări de care avea să se debaraseze în momentul în care Laurent trece pragul locuinței mătușii și devine astfel o nouă gazdă și nu numai, chiar amantul acesteia la scurt timp. Se desfată cu acesta, pentru că este mult mai bun decât Camille, este vânjos și nu slab precum Camille, este șarmant și nu plictisitor precum Camille. Dincolo de aceste aspecte așa-zis pozitive, el este de fapt tipul leneș, își dorește o viață confortabilă, lipsită de griji și este dispus să revină la vechea lui meserie, aceea de pictor.

Când însă fericirea lor, poftele hedoniste nu mai puteau fi ținute în frâu, le vine amândurora ideea de a scăpa de Camille. Astfel că într-o seară, făcând o plimbare cu barca pe Sena, Camille este sugrumat de Laurent, iar acesta încercând să scape, nu reușește, rămânând pradă râului, dar nu înainte de a-i lăsa lui Laurent o urmă a dinților lui pe gâtul acestuia, urmă

care îl va bântui mereu. Și nu doar simpla privire a cicatricei, ci și imaginea victimei care le întunecă mințile celor doi, deveniți apoi soți, primind binecuvântarea doamnei Raquin, a acestei femei ce își plânge mereu fiul și care nu bănuiește nicio clipă că ucigașii sunt cei cu care conviețuiește.

Astfel, această crimă în loc să-i facă fericiți și să-i lase să-și trăiască în sfârșit iubirea pe care o tănuiau cu mare grijă inițial - de altfel cum tănuiau apoi și crima ce părea perfect înfăptuită - și pe care o doreau cu tot dinadinsul, îi urmărește zi de zi, an de an. Portretul înecatului îi urmărește din colțul camerei, din tabloul pe care Laurent îl pictase la un moment dat, îi urmărește în somn, creându-le insomnii, iar Camille devine astfel nu un personaj episodic, pentru că el este prezent pe tot parcursul narațiunii în mintea acestor oameni bolnavi. De asemenea, prin prezența fantomatică a înecatului, se conturează o imagine gotică, macabră, misterioasă.

Thérèse și Laurent sunt terorizați, își sunt unul altuia pe rând prieten și dușman, în ei se dă mereu o luptă între dragoste și ură, între repulsie și atracție, iar uneori nu sunt pe deplin convinși că ei au înfăptuit crima sau dau vina unul pe celălalt pentru această faptă monstruoasă.

Faptul că li se destăinuie în final doamnei Raquin, cu toate că aceasta este paralizică, reprezintă rezultatul tulburărilor nervoase, așadar un aspect de natură organică care nu mai putea fi ținut în frâu. Între cei doi nu mai există nici urmă de iubire sau dorință de viață, pentru că presiunea nervoasă pusese prea multă stăpânire pe ei, așa că otrava înghițită de ambii cu hotărâre și chiar cu mulțumire, îi fac să se elibereze de viața de coșmar pe care o duceau. Și toată scena petrecută sub privirile contemplatoare a doamnei Raquin, era ca și cum, în sfârșit se făcuse dreptate.

Zola, Émile, *Thérèse Raquin*, traducere de Florica-Eugenia Condurachi, Editura Cartea Românească, București, 1970.